

Kommentarer och reflexioner till Rödlista 2021

Status på raser

Rödlistan är ett sätt för oss att dokumentera statusen på de raser vi stambokför. Uppgifterna om olika nivåer av utrotningshot är inget vi gripit ur luften utan vedertaget och används av andra bevarandeorganisationer som tex Svenska Lanthönsklubben. Inavelsgraden ökar ju markant i en liten stambok med få djur., om inte de befintliga djuren ger gott om avkomor som också stambokförs. En annan sak som kan påverka inavelsgraden positivt är att låta fler tuppar ge avkomma. Mer om det senare.

Utanför Stambok finns det säkerligen många rastypiska och produktiva djur. Detta gäller flera raser som stambokförs och sådana som inte ännu stambokförs. Dock kan vi som förening inte ta ansvar för fler djur än dem vi har en viss kontroll över aveln på. Det finns idag djur i Stambok som har sitt ursprung i utställningslinjer, precis som det finns stambokförda djur som introducerats i utställningsvärden av våra uppfödare.

Avelsarbetet som bedrivs i Stambok, har som mål att selektera fram de goda inre egenskaperna för produktion och att bibehålla ett rastypiskt yttre. Just denna inriktning på avel för produktivitet särskiljer stamboken. Det är vår tro och förhoppning att Stamboken framöver ska vara garanten för att man ska hitta väl fungerande och produktiva djur.

Man kan glädjande konstatera att många av våra raser idag ökar i antal i stambok.

Vi kan se att Silverudds blå snart finns i ett antal som gör att rasen kommer att kunna överleva över tid. Oerhört glädjande. Många andra raser ökar också stadigt, medan några få raser har färre djur i stambok än för ett år sedan. Om alla uppfödare de kommande åren innan man föryngrar sin besättning, säljer avkomma till tre nya uppfödare som stambokför sina djur, kommer antalet djur i stambok inom en snar framtid att vara säkrad för många raser att vara på en betryggande nivå.

Effektiv population

Årets Rödlista har en ny kolumn som kallas "Effektiv population". Begreppet är erkänt sedan länge och ett annat sätt att beräkna en populations livskraft. Genom att beräkna den effektiva populationen tar man också med antalet handjur som en viktig aspekt för inavelsgraden. Antalet genkombinationer som förs vidare till eftervärlden ökar markant om man låter flera handjur ge avkomma. Det är kanske en lite mer rättvisande bild av läget. Det brukar sägas att en population kan överleva utan inavelsdepression om den effektiva populationen är 400-500 djur. Också tuppar bidrar ju med gener som är viktiga. Ju fler tuppar du låter para sig, ju bättre för den effektiva populationen och för rasen.

Den effektiva populationen beräknar man:

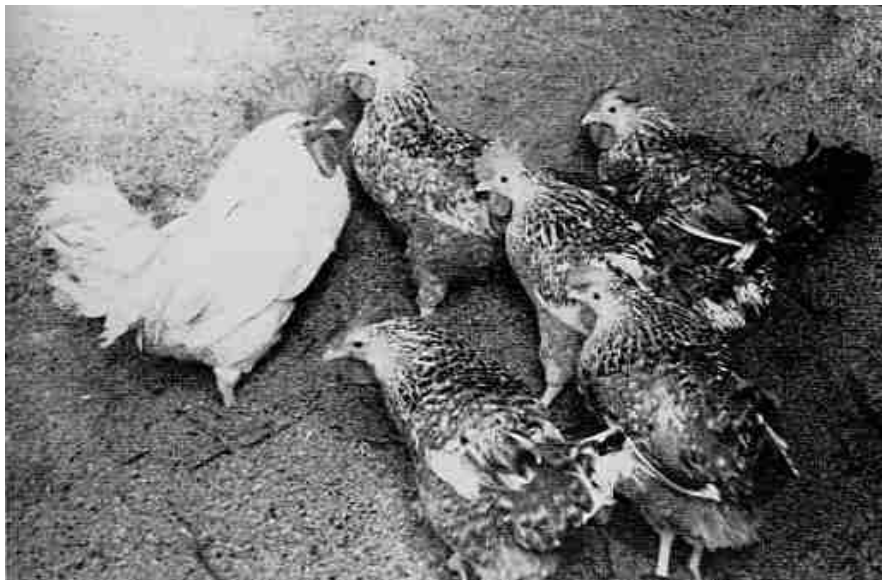
$$\frac{4 \times \text{antalet handjur} \times \text{antalet hondjur}}{\text{Antalet djur i populationen}} = \text{effektiv population}$$

Om man då leker med tanken att alla uppfödare skulle ha sparat en tupp mer än de nu gjort, skulle tex Silverudds blå ha en effektiv population på 494 djur idag och därmed betraktas som utom fara. Skulle alla med Smålandshöns göra detsamma, skulle den effektiva populationen öka från 90 till 120 djur.

Det ser ju olika ut bland uppfödarna. Det finns de som håller grupper där fördelningen är jämnare och de som håller procentuellt fler honor. Detta kan ibland bli en ekonomisk konflikt för den som har detta som levebröd. Dock vinner man i längden på att hålla lite fler tuppar i avel då man ju klarar sig bättre från inavelsproblem. Det i sin tur kan ju kräva inköp av nytt avelsmaterial för utavel, som också det kostar en del.

Snabb uppförökning nödvändig

Att vi snabbt kan öka antalet uppfödare och därmed antalet djur, är helt nödvändigt för rasernas fortlevnad. För varje generation tappar en ras gener. Detta blir dessutom mer märkbart då man selekterar för specifika egenskaper t.ex. Bättre värpning eller tillväxt, som många av oss gör. Varje gång man tar bort ett djur, ska man vara medveten om, att man inte bara tar bort dåliga egenskaper. Även goda egenskaper kan försvinna. Det är viktigt att selektera varsamt, för att inte fastna i inavelsdepression, med påföljande dåliga kläck, sämre värpning och högre dödlighet.

Naturligt urval

Ibland sker selektion naturligt. Djur dör p. g. a. sjukdom. Djur dör p. g. a. rovdjursangrepp. Det är ofta för den enskilde uppfödaren saker som orsakar ilska eller ledsamheter. Det finns trots allt en positiv poäng i det, som man inte alltid

tänker på den dagen man ser en döende höna eller ett kadaver.

Det finns djur som undkommer hökangrepp tex. De djuren har ofta en bättre förmåga att uppfatta hot och att snabbt söka skydd. Deras förmågor förs vidare till kommande generationer, så att avkomman är mer uppmärksam och benägen att skydda sig. Jag tror inte att jag är ensam om att ha märkt att det kan skilja mycket mellan raser, linjer och individer, vad gäller skydds beteende.

När man har en envis Coccidie- eller Marekstam som regelbundet skördar sina offer en säsong, kan man ibland bli frustrerad. Detta händer främst då man tagit in nya djur till sin besättning. Det finns dock en positiv baksida av den sorgen med. De kycklingar som går opåverkade av sjukdom genom sin uppväxt är de som har resistens emot de vanliga sjukdomar som finns latent i de flesta hönsbesättningar. Ju fler generationer som på detta sätt härddas och bygger upp ett bra immunförsvar, ju starkare avelsmaterial har man. Det är orsaken till att raser som sedan länge är utsatta och vana vid i Sverige vanligt förekommande smittor, uppvisar ett bättre hälsoläge än relativt nyimporterade. Det är då inte konstigt att Blommehönsen som har anor många hundra år bakåt i tiden på svensk mark, oftast klarar sig bättre och håller sig friskare än senare importer eller djur som hållits på stora sterila anläggningar och vaccinerats i generationer. De har för övrigt också ett bättre skydds beteende än många raser som hållits skyddade från faror i många generationer. I jämförelse med deras historia på svensk mark, har de flesta av Kulturhönsen relativt kort tid att anpassa sig till sjukdomar. Tittar man bakåt i historien finns några av de modernare Kulturhönsen som har funnits länge i landet. Ibland kanske inte alla linjer har vant sig vid alla typer av smitta, men Vit Leghorn, Plymouth Rock, Rhode Island Red och nån ras till har vi ju hållit länge i vårt land. Vit Leghorn började importeras ungefär 1885 och det finns gener i våra linjer som har släktskap till den tiden vad vi vet, även om nytt avelsmaterial säkerligen införts över tid. Ovanstående är skäl nog för mig, att inte överbeskydda mina djur. Sjuka djur tar jag bort. Städar, men inte överdrivet. Kycklingar utsätts hos mig för de smittor

som vuxna bär på. Jag stänger naturligtvis gårdar och hus över natten. Annars drabbades jag av onödigt många rovdjursangrepp. Räv, mink, iller, mård, hök och grävling tar sig ändå friheter.

Vilka raser som i år presenteras

I år presenterar vi antalet avelsdjur även för projekten kring våra Silveruddsraser Isbar och Queen Silvia guld och Queen Silvia silver. Vi har avvaktat detta i några år. Nu ser vi att aveln för dessa raser har kommit långt och att raserna inom en inte alltför avlägsen framtid kan komma att bevaras i en öppen stambok. Det är mycket glädjande siffror för alla de tre raserna som kan presenteras. Intresset för projekten har varit stort i flera år. Vi hoppas kunna presentera uppfödare av någon eller alla de tre raserna på vår hemsida detta eller kommande år.

Vi har ytterligare raser där uppfödare gör ett stort arbete som kommer att presenteras på Röddlistan de närmaste åren. Detta gäller t.ex. Delaware och Goldbar som är i det närmaste "klara" efter sex års avel. Detsamma gäller även Welsumer.

Stamboken för Barnevelder har under året fått nytt liv och en besättning finns idag och fler är under dokumentation och väntas godkännas under våren.

Svenska Kulturhönsföreningen kommer säkerligen att finna ytterligare raser som kommer att synas på framtida Röddlistor.

